Орфея не турбувало, що руки в нього закоцюблі, брудні, та ще й з надто коротко підрізаними нігтями. Мав у портфелі справжні, добре сповиті старими м’якими газетами й перев’язані скрученим бинтом. Треба тільки пильнувати, щоб не свиснули портфеля в такій тісняві. Вікна в цьому триклятому громадському транспорті замерзли, нічого не видно. Ніби весь світ має щось проти того, аби він заробив нині якусь копійку. От не вийде на потрібній зупинці, не знайде ресторану, де має нині грати, не пропустить швейцар чи просто спізниться.

Жінка спеціально прибігла в обід додому, щоб його погодувати перед виступом, але Орфеєві не ліз шматок в горло. То вона сварилась, а потім помогла увібратися в найкращий костюм і зовсім нову сорочку, провела на зупинку, поцілувала. Було ще завидна, він сів у автобус і дивився крізь біле скло на її тендітну постать у куцому осінньому пальтечку, на змарніле лице з тривожними очима й блідими вустами. Відчув, що вона йому повірила і ще не раз повірить, але жінка вже зникла з очей — і він мусив думати про гру.

Лайдак Орфей жив, як грав, а грав він класно. Інша річ, що Орфеєве життя не всім було до вподоби і кінець кінцем фурії мали розірвати його на дрібні кавалки. Ця відома байка розповідала ще про смерть Еврідіки і відвідини пекла, але щодо Еврідіки Орфей був певний: вона не вмре раніше за нього, бо мусить про нього дбати, залишаючись при цьому осторонь музики та інших високих сфер. Зате Еврідіка розуміла: те, чого вона негодна втямити, не можна відкидати і висміювати. За це Орфей не проміняв би її на жодну іншу жінку на світі.

Він міцніше стискає портфель з руками, виборсується з автобуса й кидається через потік машин. Сам він такий мізерний згори і збоку, що ніхто не зауважує його відчайдушності. Орфей мчить до пишного входу із скляними дверима, шарпає їх до себе, і його змерзле тіло обдуває потік теплого повітря. І враз виникає здоровенний ведмідь у формі швейцара.

— Чого тобі? — питає.

— Я — музикант.

— Не туди!

— А куди?

— Для таких, як ти, є інші двері.

Орфей вертається шукати дверей, призначених для нього. Довго йде попід стіною, доки не надибує інші, менші й скромніші. У невеличкому вестибюлі за письмовим столом сидить мавпа з гарним бантом на голові і щось пише у великій книзі.

Орфей мовчить. Мавпа теж не обзивається.

— Ска-а... — починає він нарешті.

— Чорний хід, — обриває його мавпа.

— Та я...

— Хіба не ясно сказано? Чорний хід!

Орфей блукає темними закутками. Тут повно баків з покидьками, на яких сидять коти. Орфей здуру питає їх, де чорний хід. Коти мовчать. Він блукає ще, поки не натрапляє на обідрані, наглухо замкнені двері під блідо-голубою лампою. Він стукає. Згори долинає якийсь крик чи то плач, Орфей знаходить кнопку дзвінка й тисне. Може бути, що дзвінок не працює. Тоді треба —вертатися додому, що його не дуже й засмучує.

Нарешті скрипить засув і на порозі з’являється пес при краватці.

— Чого вам треба?

— Я до Івана Михайловича… Музикант…

— То заходь.

Всередині тепло й гамірно. Пахне кухнею.

— Михайловичу! — гукаєпсяюха. — Тут чувак до тебе. Каже, що грайко…

— Оброби і пошли до мене на сьомий! — наказує басовитий голос десь із глибини коридора.

— Буде виконано! — гаркнув пес і до Орфея: — Пішли на кухню.

В кухні, величезній і білій, було повно чорних круків. Одні навстоячки пили каву й курили, другі щось жували, а треті ставили на підноси тарілки з їжею. Усі вони жваво гомоніли між собою. Від смачних пахощів Орфея аж замлоїло.

— Гей, Міша! — звернувся пес до середніх розмірів білого ведмедя. — Дай похавати цьому грайкові!

І штовхнув Орфея межи плечі.

Круки зацікавлено зиркнули на Орфея, й один процідив:

— Ходять тут всякі!

— Нічого, хлопче, — добродушно проревів ведмідь. — Ти нас не об’їси.

І вивалив перед ним пів печеної курки, купу салату олів’є і кілька свіжих помідорів...

— Гамай!

Орфей сів за довгий кухонний стіл, оббитий бляхою, і замислився.

— Ага, — згадав ведмідь і поставив півпляшки "Столичної". — Гляди, не впийся...

З горілкою їжа так-сяк пішла, а на круків, що стиха підсміювалися над ним, Орфей просто не звертав уваги. Потім вони з псом поїхали ліфтом на поверх вище, де в порожньому коридорі чути було дзюркіт води і вже знайомий Орфеєві стогін.

— Хто там кричить? — спитав Орфей, зіщулившись.

— Дідько його знає, — посміхнувся пес. — Тут усяке буває. Лізь під душ. Дурню, спершу роздягнися!

Душова була класна: чистенька, світла, із справними нікельованими кранами. Орфей аж мурчав від утіхи, вихиляючись під гаряченьким струменем.

— Закінчуй! — постукав у двері пес.

Орфей вийшов, обгорнувши стегна рушником, бо вся його одіж кудись щезла. Зненацька його знудило: шлунок не витримав розкішної вечері.

— Тьху! — сплюнув пес. — Ти що, дистрофік? Повертайся і вмий писок.

Потім повів Орфея до якоїсь кімнати.

— Одягайся.

— А де мій костюм? — поцікавився Орфей.

— Віддамо потім.

Орфей аж присвиснув, побачивши одежину, яку він мав на себе натягти. Потім йому стало цікаво, як вона буде на ньому виглядати. У кімнату прослизнув щур і запищав:

— Нічого не чіпати! — та й вискочив, хряснувши дверима.

Орфей сів так, щоб не дивитися на себе в дзеркало, його ще нудило і боліла голова. Та ось прийшли дві гарненькі дівчини в білих халатиках, і все в них на місці, крім, здається, білизни. Орфей не на жарт стривожився.

— Вам чого тут треба? — спитав він.

Дівчата перезирнулися, й одна з них покрутила пальцем біля скроні:

— Ти що, ненормальний? Чи вперше тут?..

— Я хочу вийти звідси.

— А куди?

— Хоч би й до лісу, там не так страшно.

— А що таке ліс?

— То місце, де багато дерев і ніхто до тебе не чіпляється.

— У нас теж багато дерев. На дванадцятому поверсі.

— То не ліс.

— Ти ж там не був!

— Досить! — схаменулася старша дівчина. — Треба одягати тебе.

— Ні, я сам!

— Якщо ти з того світу, мусиш слухатися.

— А ви хіба з іншого?

— Ми — з нашого. Ми тут народились.

— Он як, — здивовано мовив Орфей. — Але мені соромно. Я голий.

— А ти познайомся з нами ближче, тоді не буде соромно!

— Я — музикант.

— Я — Алегорія, — сказала молодша. — А вона — Фантазія.

— Дуже приємно. Ми, здається, десь зустрічалися?

Алегорія зняла зі столу білу широку сорочку з короткими рукавами, так накрохмалену, що вона подряпала Орфеєві шию. Слава богу, сорочка діставала нижче колін, й Орфеєві стало легше. Фантазія начепила на нього сріблястий пояс з вкрапленими синіми камінцями. Потім наказали сісти. Дівчата взували його в сандалії на дерев’яній

підошві з довгими ремінцями, якими туго затягли литки. Алегорія насунула йому на голову жовтий кучерявий парик, а чоло пов’язала чорною стрічкою. Фантазія наостанок кинула Орфеєві на плечі золотисту з чорними плямами шкуру.

— Гарна була киця, — зауважив Орфей.

Дівчата зареготали:

— Ця киця синтетична, йолопе!

Орфей погладив хутро:

— Цікаво, а як же в ній грати?

— То вже не наш клопіт. Помилуйся на себе в дзеркало.

Орфей скривився:

— А штани?

— Зіграєш без штанів.

З парика стирчав тільки ніс. Він нагадував пташиний дзьоб. Дівчата схопили Орфея під руки і повели.

— Куди ви мене?

— До гримера.

— Слухайте, дівчата, — спинився Орфей. — Я не хочу бути посміховиськом. Якби я знав, що зі мною тут вироблятимуть, то нізащо б не погодився. Музика — справа дуже делікатна...

— Я тебе задушу власними руками! — просичала Фантазія. — Якщо тобі кепсько, можеш котрусь із нас швиденько приголубити...

— Я одружений, — суворо мовив Орфей.

— Ну, то забирайся до біса! — зареготала Алегорія, й обидві дівки штовхнули його в якісь двері.

Біля дзеркала сидів старенький папуга. Його жовті очі тьмяно блимали. Дівки крутнули сідничками й щезли.

— Я старий і хворий, — сказав папуга. — А мені не дають пенсії і не випускають звідси.

— Надворі холодно, — втішив його Орфей.

— Але й улітку не випустять, — зауважив папуга. — Нічого не можу вдіяти. А я вже погано бачу. То зле для гримера...

— Цей будинок — якась божевільня.

— Будинок? — здивувався гример. — Де ви бачите будинок? Це — божевільний світ. Запитайте, чого мені треба?

— Чого ж вам треба?

— Ні-чо-гі-сі-нько! Я — ситий, а ситість псує мозок. Одначе зараз я зроблю ваше лице гладеньким і рожевим, як у немовляти. При штучному світлі ви виглядатимете цілком природно.

— А можна обійтися без гриму?

— Тут — не можна, — холодно зиркнув на нього папуга. З фамільярністю було покінчено.

"Нічого, — заспокоїв себе Орфей, — витрусь. Цікаво, що вони далі робитимуть зі мною? Я вже й так достеменна мавпа".

— А далі куди? — спитав він.

— До гіпнотизера. Треті двері наліво від сходів.

— Спасибі! — ледве вимовив Орфей. Грим так стягнув йому шкіру, що важко було навіть розтулити рота.

— Щасливого дебюту! — побажав папуга йому в спину, і сонні пташині очі на мить спалахнули.

Орфей швидко йшов коридором, намагаючись розпізнати двері туалету. Слава богу, ніхто на цей раз його не вів. Бо живим у лапи гіпнотизера він би ніколи не здався.

Орфей замкнув за собою двері й кинувся до умивальника. Він щосили тер щоки, і між пальців стікала рожева піна. Вмившись, витерся рукавом. Ходити в шкурі було вкрай незручно, то він її запхнув за батарею. Туди ж потрапив і парик. Пояс він вирішив подарувати жінці, якщо вибереться звідси. Аби вдалося роздобути якусь теплішу вдяганку.

Він утрапив на сходи і вже почав спускатися ними, коли зачув шурхотіння мітли. Нижче прибирала якась згорблена бабуся. Орфей не хотів з нею зустрічатися і знову піднявся вгору. Минув, може, два поверхи, коли знову почув шурхотіння мітли: старенька мела сходи знизу вверх. Куди він мав подітися?

— Бабцю, ви не скажете, як потрапити на поверх, де багато дерев?

— У сад? А нащо тобі?

— Мене там чекає одна дама, — збрехав Орфей і зіщулився, бо знову почув той нестерпний крик. — Хто це кричить?

— А! — махнула рукою бабця. — Не може одна розродитися. Другий день не дає нам спокою.

— Та вона ж померти може!

— Може, — буркнула стара. — Ще піднімись на три поверхи, там буде сад.

— Дякую.

"Власне, нащо я туди йду? — міркував Орфей. — Мені ж треба вниз. Та хоч гляну на сад: буде що згадати!" Він страшенно захотів ступити на шерхотливе осіннє листя, притулитися до якогось стовбура і прикласти флейту до вуст...

Двері, за якими починався сад, були скляними. Орфей побачив багато дерев із стиглими лимонами, апельсинами, помаранчами, безліч ящиків із трояндами та орхідеями. Зелень буяла скрізь, погрожуючи затопити навіть вузенькі доріжки, викладені чорними й білими плитками. Двері були замкнені, та Орфей і не збирався заходити. Його б тут злапали без будь здоров. Стара вже, мабуть, помчала на мітлі доносити на нього. Боже, що він кому зробив? І чи справді його хочуть знищити?

Він змусив себе відірвати очі від саду. Треба йти. Все вгору та вгору. Десь же мусить бути дах цього хмародряпа. Якщо він вибереться звідси, то до кінця життя йому вважатиметься той сад, що висить над головою, мов прокляття. Сходи — це єдине щось певне й постійне у будинку, напханому різноманітними пастками. Орфей минув кілька поверхів і

почув угорі чоловічі голоси, які про щось сперечалися. Тож мусив знову звернути. Відчинив найперші двері.

Він опинився в прегарній, розмальованій фресками з позолотою кімнаті, яка мала стрілчасте, мов у старовинному замку, склепіння. Посередині стояло велике різьблене крісло, в кутку — великий канделябр із свічками, а поруч із канделябром — портфель Орфея. І більше нічого. Орфей аж затрусився, коли побачив свій портфель. Руки були на місці — цілі, неушкоджені, з гнучкими натренованими пальцями, на споді у футлярі лежала флейта. Він торкнувся її і водночас почув жалібний крик бідної жінки, що ніяк не могла розродитися. Тоді прихилився до холодної стіни, заплющив очі і тихо заграв.

Він забув про власне тіло й інші тлінні тіла, котрі є притулками безсмертних душ, тимчасовими і недостойними. Під дією його музики душі вилущувались із тих притулків і, наче метелики, пурхали довкола Орфея. Він грав, не помічаючи нічого на світі, бо існувала тільки музика, непідвладна тілу й розуму. А коли доводилося відводити флейту від пересохлих вуст, Орфеєвій душі було нестерпно боляче, наче вона розлучалася з ритмом навіки, падаючи в гидке провалля дисгармонії.

Врешті флейта змовкла. Орфей розплющив очі. На стіні коливалася величезна кудлата тінь. Музикант обернувся й побачив у різьбленому кріслі лева із примруженими золотавими очима.

— Ти гарно зіграв, — мовив лев. — Гості задоволені. І я теж. Можеш просити в мене нагороду, а гроші тобі заплатять окремо.

— Яку нагороду? — не зрозумів Орфей.

— Яку, яку! Суниць серед зими, смерті тещі, подорожі на Ямайку, маску фараона, кінозірку…

— Хіба ви чарівник?

— Угу. Я — пан цього будинку. Ти, певно, думав, що ми випхнемо тебе на естраду і примусимо грати під акомпанемент виделок і бокалів? Це принизливо. Ми не якісь плебеї.

— Ви — звірі...

— Ми звірі, бо живемо інстинктами, і тільки старість та невдачі можуть нас перетворити на людей. Безтурботність — ось за чим тужить людина, відколи порвала з природою. У нас кожен стає тим звіром, на якого заслуговує.

— Мене теж вважають безтурботним, — зауважив Орфей.

— Але ти не потребуєш ні ласощів, ні комфорту, ні розваг. Не порівнюй себе, нещасний, з володарями пущ, котрі знають смак крові! Ти нездатний на щирість вбивства й розпусти.

— Гості — теж звірі?

— Аякже. Ну, перш ніж зійти з нашого корабля, скажи про нагороду.

— Хай жінка, що кричить, нарешті розродиться.

— Що ж, — згодився Лев, — вона вже давно обридла всім...

І справді, крик замовк.

— А дитина жива? — стурбувався Орфей.

— Пішли глянемо.

Вони піднімалися сходами вгору, і гнучка спина ле-

ва відливала червоним. Десь близько мав бути ресторан, бо оркестр грав дуже голосно.

— Ось тут, — прочинив двері лев, і вони опинились у напівтемному коридорі, що пах лікарнею.

Назустріч їм біла гуска котила візок.

— Ну, як?

— Дівчинка.

— Буде офіціанткою.

— Еге ж, — кивнула гуска.

— А може, танцівницею, як мама...

Дитина заплакала, і лев ніжно прогарчав:

— Мале пискля!

Орфей схилився над візком. Із білого згортка на нього глянули розумні людські очі, яким недовго судилося лишатися людськими й розумними.

Але ж раптом буйна рослинність саду прорветься крізь стіни хмародряпу, вихлюпне на вулиці й дерева, квіти постануть скрізь, по всьому місту. Замурзані дитячі рученята зриватимуть помаранчі, й стікатиме на землю солодкий сік...

Тоді з руїн вийде жінка у барвистому лахмітті, байдужа до себе і мовчазна. Вона зуміла знехтувати своєю молодістю і красою, котрі

лишила в руїнах, і ніколи не згадуватиме про це. Десь знайде собі вбогий притулок і житиме там покірно аж до смерті, остерігаючись темних вулиць, лісу й музики, яка змушує душу покидати тіло, а також правдивих дзеркал.

Січень 1988 р.